

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAKTABGACHA TA’LIM
MUASSASALARI TIZIMI, UNGA RAHBARLIK QILISH VA TASHKIL
ETISHNING ZAMONAVIY USULLARI**

*Urganch davlat universiteti Pedagogika fakulteti
Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi
Avezova Maxliyo Sultonnazir qizi*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’lim muassasalari tizimi, unga rahbarlik qilish va tashkil etishning zamonaviy usullari haqida so‘z brogan.

Tayanch so‘zlar: Bolani, ta’lim, tarbiya, shaxs, rivojlanishi, ijtimoiy.

Аннотация: В данной научной статье рассказывается о системе дошкольных образовательных учреждений Республики Узбекистан, современных методах ее управления и организации.

Ключевые слова: ребенок, образование, воспитание, личность, развитие, социальный.

Abstract: This scientific article talks about the system of preschool educational institutions in the Republic of Uzbekistan, modern methods of its management and organization.

Key words: Child, education, upbringing, personality, development, social.

Maktabgacha ta’lim muassasasi uzluksiz ta’lim tizimining birinchi bosqichi, maktabgacha ta’lim Davlat jamoat tizimining asosiy bo‘g‘ini, jamiyatning eng muhim ijtimoiy bo‘limidir. Maktabgacha ta’lim muassasalari maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirishda, ularni maktabga tayyorlashda yetakchi rol o‘ynaydi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari oila va jamiyatning bolalarga g'amxo'rlik qilish, milliy hamda mintqa xususiyatlarini hisobga olgan holda bolalarni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash va rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni qondirish maqsadida tashkil etiladi. Muassasalar mustaqil ravishda, o'z tashabbusi bilan o'z faoliyatiga taalluqli, agar ular qonunchilikka va pedagogik prinsip-larga mone'lik qilmasa har qanday qaror qabul qilishga haqlidir. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyaviy-ta'limiy ishlar sifati, bolalar va ota-onalar huquqiga jamiyat hamda Davlat manfaatlariga rioya qilish uchun mas'uldir. Muassasalarning mehnat jamoasi xalqchilik asosida o'z-o'zini boshqarish prinsipiga muvofiq jamiyat faoliyati bilan bog'liq bo'lgan masalalarni hal qiladi. Yetim bolalar va ota-onasining qarovsiz qolgan bolalar uchun go'daklar, bolalar uyi, maktabgacha ta'lim bolalar uyi, maktab internatlari va aralash tipdagi bolalar uylari huzurida «Maktabgacha ta'lim guruhleri» tashkil qilinadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarining iqtisodiy-huquqiy maqomi quyidagilarga bo'linadi:

1. Davlat muassasalari xalq deputatlari mahalliy kengashlari, idoralar, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar qaroriga ko'ra tashkil etiladi. Budjetdan, tegishli korxonalar mablag'i hisobidan pul bilan ta'minlanadi.
2. Shirkat muassasalari shirkatchilik to'g'risidagi qonunda ko'zda tutilgan tartibda tashkil qilinadi.
3. Aksionerlik muassasalari amaldagi qonunchilikda belgi-langani tartibda aksionerlik korxonalari, tashkilotlari mablag'lari hisobiga tashkil qilinadi va faoliyat ko'rsatadi.
4. Jamoat muassasalari yotoqxonalar, turarjoylardan foydalanish idoralari madaniy va savdo markazlarida, shuningdek, oila ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda boshqa ko'rinishlarda tashkil etiladi.
5. Oilaviy muassasalar shirkatchilik va xususiy mehnat faoliyati to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq bir yoki bir necha oila tomonidan tashkil qilinadi va faoliyat ko'rsatadi.

6. Aralash muassasalar Davlat shirkatchilik korxonalari, muassasalar, tashkilotlar uyushmalari asosida va oilalarning shartnomalari asosida tashkil etiladi hamda faoliyat ko'rsatadi.

7. Uy muassasalari asosiy maktabgacha ta'lim muassasalarining filiallari sifatida tashkil etiladi.

8. Shaharda bo'lgani kabi qishloq joylarda ham ehtiyojga qarab boshqa shu tizimlarda birlashgano'quv-tarbiya muassasalari va umumiy hamda maxsus ahamiyatga molik (yo'nalishdagi) turli tipdagi guruhlar tashkil qilinadi. Maxsus ahamiyatga molik yo'nalishdagi maktabgacha ta'lim muassasalari bolalar nuqsonlarining oldini barvaqt olish, bolalardagi ikkilamchi va keyin uchraydigan nuqsonlarga barham berish maqsadida tashkil qilinadi. Bu yo'nalishdagi muassasalar umumiy tarbiyaviy masalalarni hal qilish bilan birga bolalarni rivojlantirishdagi tegishli nuqsonlarni bartaraf qilishga va ommaviy yoki maxsus maktabdaro'qishga tayyorlashga qaratilgan davlat ishlarini amalga oshiradi.

9. Aqliy yoki jismoniy rivojlanishida nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun:

10. nutqi buzilgan (eshitish qobiliyati saqlangan);

11. eshitish qobiliyati buzilgan;

12. ko'rish qobiliyati buzilgan;

13. tayanch harakat a'zolari buzilgan;

14. ruhiy rivojlanishda orqada qolayotgan;

15. aqliy rivojlanishda orqada qolayotgan;

16. sil kasalligiga chalingan;

17. tez-tez kasallikka chalinadigan; virusli gepatitga chalingan bolalar uchun kabi, agar ehtiyoj tug'ilsa boshqa yo'nalishdagi maktabgacha ta'lim muassasalari tashkil qilinishi mumkin.

Maktabgacha ta'lim muassasalari amaldagi qoidaga binoan bolalarga meditsina xizmati ko'rsatish huquqiga ega. Bolalarga meditsina xizmati ko'rsatish maxsus birlashtirilgan sog'liqni saqlash bo'limlari yoki idorasiga qaram bo'lgan tegishli

meditsina muassasasining meditsina xodimlari tomonidan amalga oshiriladi. Meditsina xodimlari bog'cha ma'muriyati bilan bir qatorda bolalarning salomatligi va jismoniy rivojlanishi, davolash, profilaktika tadbirlarini o'tkazish, sanitariya-gigiyena me'yorlariga rioya qilish, tarbiyalanuvchilarning uxlash tartibi va ovqatining sifati, ularning jismoniy va aqliy kamoloti uchun mas'uldir. Meditsina xodimlari faoliyatini nazorat qilish mahalliy sog'liqni saqlash bo'limlari zimmasiga yuklatiladi. Maktabgacha ta'lim muassasasi kimga bo'ysunishidan qafiy nazar xalq deputatlari mahalliy kengashi ro'yxatidan o'tkaziladi. Maktabgacha ta'lim muassasasi ro'yxatdan o'tkazilgach, unga tartib raqami beriladi va u yuridik shaxs huquqiga ega bo'ladi. Maktabgacha ta'lim muassasalarini qaytadan tuzish (qo'shish, olish, birlashtirish, ajratish, bo'linish, qayta tashkil etish) xalq ta'limi bo'limlari, korxonalar, muassasalar, tashkilot tavsiyasiga ko'ra xalq deputatlari mahalliy kengashlari qarori asosida amalga oshiriladi. U bog'cha mehnat jamoasi va xalq ta'limi kengashi bilan kelishilgan bo'lishi lozim. Maktabgacha ta'lim muassasasi turlicha: tipiga, tuzilishiga qarab shartli birliklarini, xodimlar oylik maoshlarini tasdiqlaydi. Ota-onalar qo'mitasining asosiy vazifalari bolalar bog'chasi Nizomida ko'rsatilib berilgan. Maktabgacha ta'lim muassasasi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan ko'p variantli tax-miniy dasturlardan birini tanlash huquqiga ega. Maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyaviy ta'lim muassasasi bo'lib, ijtimoiy vazifalar bilan bir qatorda konsepsiya, nizom hamda dasturga muvofiq malakali tarbiya va ta'lim berishni ta'minlaydi. Maktabgacha ta'lim muassasasi o'z dasturi va metodikasini ishlab chiqish hamda amaliy faoliyatida qo'llash huquqiga ega. Ularning tasdiqlangan tartibi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan belgilanadi. Maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisi bolalarni tarbiyalash va o'qitish bo'yicha qo'llanmalarni hamda metodikani erkin tanlash huquqiga ega. Maxsus ahamiyatga molik maktabgacha ta'lim muassasalarini tashkil qilish va rivojlantirishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun yangi tipdagi, yo'nalishdagi maktabgacha ta'lim muassasalarini tuzish respublika xalq ta'limini

boshqarish va sog'liqni saqlash organlari tomonidan belgilanadi. Maxsus ahamiyatga molik maktabgacha ta'lim muassasalarida ish xususiyati, ularga qabul qilish qoidalari, bolalarga ta'lim berish va ularni tarbiyalashni tashkil qilish tartibi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi hamda O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi tomonidan tasdiqlangan tegishli yo'riqnomalar bilan aniqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. , - T.:O'zbekiston, 1997 y.
2. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi, -T.:O'zbekiston, 1997 y.
3. Maktabgach ta'lim konsepsiyasi,-T.:2008 y.
4. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar ta'lim- tarbiyasiga qo'yiladigan davlat talablari, T.; 2013 y.
5. Toshpo'latovich, Y. O. (2022). INTERPRETATION OF SMART TECHNOLOGY IN TECHNOLOGY LESSONS. *Open Access Repository*, 9(11), 23-31.